

WOODROW WHIDDEN,
JERRY MOON,
JOHN W. REEVE

TROJICE

Jak pochopit Boží lásku
a jeho plán spasení

OBSAH

ÚVOD

Proč nová kniha o Trojici?	13
----------------------------	----

PRVNÍ ČÁST

BIBLICKÉ DŮKAZY PRO PLNÉ BOŽSTVÍ JEŽÍŠE KRISTA, OSOBNOST DUCHA SVATÉHO A JEDNOTU A JEDINEČNOST BOŽSTVÍ	21
---	-----------

Slovník méně známých pojmů pro první část	23
---	----

KAPITOLA 1

NEJSILNĚJŠÍ BIBLICKÉ DŮKAZY PRO TROJICI **29**

Dvě důležitá vyjasnění	30
Plné božství Ježíše Krista	32
Osobnost a božství Ducha svatého	39
Trojedinost jednoho Boha	40
Starozákonní důkazy	42
Shrnutí	43

KAPITOLA 2

PLNÉ A VĚČNÉ KRISTOVO BOŽSTVÍ I. **45**

Novozákonní epištoly, Starý zákon a evangelia	45
Shrnutí	58

KAPITOLA 3**PLNÉ A VĚČNÉ KRISTOVO BOŽSTVÍ II. 61**

Evangelium Janovo	61
Některá předběžná zjištění	67
Shrnutí	69
Dodatek: Gramatické vysvětlení J 1,1	70

KAPITOLA 4**OSOBNOST A BOŽSTVÍ DUCHA
A TROJEDINÁ JEDNOTA BOŽSTVÍ 75**

Osobnost Ducha svatého	75
Plné božství Ducha	83
Jednota trojjediného Božství	85
Shrnutí	85

KAPITOLA 5**TROJIČNÍ DŮKAZY V KNIZE ZJEVENÍ 87**

Shrnutí	100
---------	-----

KAPITOLA 6**BIBLICKÉ NÁMITKY PROTI TROJICI 101**

Klíčové texty citované zastánci antitrojičního učení	102
Shrnutí	116
Dodatek: Další texty používané proti Trojici	117

KAPITOLA 7**LOGICKÉ NÁMITKY PROTI TROJICI 123**

Seznam literatury pro první část	128
----------------------------------	-----

DRUHÁ ČÁST**DĚJINY TROJIČNÍHO UČENÍ****OD ROKU 100 PO KR. DO ROKU 1500 PO KR. 131**

Slovník méně známých pojmů pro druhou část 133

KAPITOLA 8**TROJICE V PRVNÍM A DRUHÉM STOLETÍ 135****KAPITOLA 9****TROJICE VE TŘETÍM A ČTVRTÉM STOLETÍ 147****KAPITOLA 10****TROJICE VE STŘEDOVĚKU 163**

Seznam literatury pro druhou část 172

TŘETÍ ČÁST**TROJICE A ANTITROJIČNÍ POSTOJ****OD REFORMACE AŽ PO ADVENTNÍ Hnutí 175**

Slovník méně známých pojmů pro třetí část 177

KAPITOLA 11**TROJICE V DOBĚ REFORMACE: ČTYŘI POHLEDY 183**

Římskokatolické dogma o Trojici 184

Hlavní reformátoři a Trojice 190

Anabaptisté a Trojice 192

Antitrojiční racionalisté 194

Shrnutí 200

KAPITOLA 12**TROJICE A ANTITROJIČNÍ POSTOJ V AMERICĚ****19. STOLETÍ 201**

Methodisté a baptisté: demokratizující protestanté	202
Deisté a unitáři	204
Christian Connexion: američtí restoracionisté	206
Milleritské hnutí	207

KAPITOLA 13**TROJICE A ANTITROJIČNÍ POJETÍ V DĚJINÁCH****ADVENTISTŮ SEDMÉHO DNE 211**

1. Převaha antitrojičního pojetí (1846–1888)	212
2. Počátek nespokojenosti s antitrojičním postojem (1888–1898)	216
3. Změna paradigmatu (1898–1915)	218
4. Úpadek antitrojičního postoje (1915–1946)	221
5. Vítězství trojičního pojetí (1946 – současnost)	222
Shrnutí	225

KAPITOLA 14**ROLE ELLEN G. WHITEOVÉ V DISKUSI O TROJICI 227**

Vývoj chápání Božství u Ellen G. Whiteové	230
Dvě varianty trojičního pojetí	237
Shrnutí	244
Dodatek: Základní důležité výroky o Trojici	246
Seznam literatury pro třetí část	258

ČTVRTÁ ČÁST

UČENÍ O TROJICI A JEHO DŮSLEDKY PRO KŘEŠŤANSKÉ MYŠLENÍ A ŽIVOT 269

Slovník méně známých pojmů pro čtvrtou část 271

KAPITOLA 15

PROČ JE TROJICE DŮLEŽITÁ I. 275

Boží láska a Kristovo božství

Úvod	275
Klíčové prvky trojičního učení	275
„Proč“ nebo „Co tedy“ spojené s Trojicí	276
Správný pohled na věrouku	276
Základní otázka	278
Kdo jediný nás může vykoupit?	280
Ježíš – jediný tvůrce smíření	282

KAPITOLA 16

PROČ JE TROJICE DŮLEŽITÁ II. 289

Duch svatý a trojjedinnost Božství

Úvod	289
Duch svatý jako božský a osobní průvodce k našemu spasení	290
Plné božství Ducha svatého	290
Osoba Ducha svatého	292

Jedinečnost Božství a její teologický význam

Boží jedinečnost a jednota vesmíru	293
Trojediná jednota zaslibuje sjednocený vesmír	293
Kristova smrt přináší smíření	294
Modely smíření	294
Kdo je Zástupce?	299

Božství neslo trest	300
Soud a obhájení Boha	301
Trojice a téma velkého sporu	302

KAPITOLA 17

PRAKTICKÉ DŮSLEDKY A ZÁVĚRY **305**

Ke komu se církev modlí?	305
Etické důsledky	306
Domov a církev/sbor	308
Role pohlaví ve vůdcovství	309
Závěr a výzva	311

Seznam literatury pro čtvrtou část	314
------------------------------------	-----

REJSTŘÍK VERŠŮ **315**

REJSTŘÍK **319**

ÚVOD

Může se vám stát, že v neděli odpoledne někdo zaklepe na dveře a naruší tak váš nedělní klid. Přerušíte svou práci a jdete otevřít. Náhle si uvědomíte, že za dveřmi nestojí váš starý přítel, který by vás chtěl překvapit svou návštěvou, ale neodbytný pár Náboženské společnosti Svědků Jehovových.

Těžce polknete. Uvědomujete si totiž, že pokud je pozvete dál, vystavíte své biblické znalosti zatěžkávací zkoušce.

V mé kazatelské službě a v životě vůbec mne ani tak nepřekvapuje studium tématu Trojice s horlivými Svědky Jehovovými, ale mnohem více mne udivuje, že se setkávám se stejnými antitrojjičními argumenty přicházejícími od mých spoluvěřících – adventistů sedmého dne. I oni toto téma prosazují s důrazem, který nápadně připomíná zápal Svědků Jehovových.

PROČ NOVÁ KNIHA O TROJICI?

Někteří lidé se mohou ptát, proč je potřeba vydávat novou knihu o Trojjediném Bohu (tedy o Trojici) právě nyní. Může se nám zdát, že církev tuto otázku vyřešila tím, že ve svých 28 základních věroučných

bodech zaujala jasně trojiční postoj. Proč tedy znovu otvírat tuto otázku?¹ Odpověď je v zásadě trojí:

OŽIVENÍ ZÁJMU O ANTITROJIČNÍ MYŠLENKY

Jak jsme již uvedli, objevily se ohledně Trojice nové otázky, a to jak uvnitř, tak i vně adventismu. Nejrůznější zprávy a pozorování ukazují, že moje osobní zkušenost s tímto tématem docela přesně odráží současnou situaci.

Když jsem probíral téma Božství a Trojice, říkal jsem svým adventistickým sborům, třídám sobotní školy a také při výuce předmětu náboženství na střední škole přibližně toto:

I když ariánství² (arianismus) a antitrojiční postoj byl velmi silně zastoupen mezi mnoha důležitými průkopníky adventismu³, stal se trojiční pohled na Boha standardním stanoviskem církve již ve 40. letech 20. století, možná ještě dříve. Tento postoj je nyní řádně odhlasován a zveřejněn v našem oficiálním dokumentu Základní věroučné výroky

¹ Klíčový trojiční věroučný výrok se objevuje v Základních věroučných výrocích adventistů sedmého dne a má číslo dvě, přičemž věroučné výroky číslo 3–5 přinášejí dodatečné vysvětlení ohledně Otce, Syna a Ducha svatého. Výrok číslo dvě říká: „Bůh je jeden: Otec, Syn a Duch svatý; jednota tří osob od věčnosti.“ 28 věroučných článků je možné najít v *Církevním řádu Církve adventistů sedmého dne*: 19. revidované vydání z roku 2016. Praha: Církev adventistů sedmého dne, Česko-Slovenská unie, 2016 a v ročence *Seventh-day Adventist Yearbook*. Kazatelské oddělení Generální konference také vydalo knihu *Adventisté sedmého dne věří...* Praha: Advent-Orion, 1999. Tato kniha poskytuje přehledný výklad všech věroučných výroků.

² Arián je osoba, která se drží učení Aria z Alexandrie (řecky Areios). Ten žil na počátku 4. století po Kr. a popíral Ježíšovu věčnou preexistenci. „Byla doba, kdy Ježíš nebyl,“ prohašoval Arius. Jinak řečeno, Arius a jeho následovníci jsou přesvědčeni, že Kristus neexistoval, dokud ho Otec nepřivedl k životu. Navíc vytrvale popírají myšlenku, že Duch svatý je osoba. Budeme se tímto tématem více zabývat v dalších kapitolách, když budeme popisovat dějiny sporu o Trojici v rané církvi.

³ Mezi významné ariány nebo semiariány patřili James White (1821–1881), Joseph Bates (1792–1872), J. H. Waggoner (1820–1889), Uriah Smith (1832–1903) a E. J. Waggoner (1855–1916). James White nakonec vyznal plné božství a věčnost Krista a Uriah Smith se posunul od ariánského učení k semiariánství. Také semiarián E. J. Waggoner se nakonec velmi přiblížil k vyznání plného božství Ježíše Krista. Mnozí z jeho obdivovatelů z 20. století dokonce důrazně popírají, že vůbec byl semiarián. Přesvědčivé důkazy nicméně dokládají, že jím původně skutečně byl. Více se budeme věnovat ariánským postojům průkopníků ve třetí části knihy.

Církve adventistů sedmého dne. Poslední verze byla schválena při zasedání Generální konference v roce 1980 v Dallasu v americkém státě Texas.

Slyšel jsem sice o významných učitelích a vedoucích církve, žijících v 50. a 60. letech 20. století, kteří zastávali silně antitrojčnické postoje,⁴ ale od doby svého teologického studia v 2. polovině 60. let jsem říkal svým adventistickým posluchačům: „Za celý svůj život jsem nepotkal jediného adventistického antitrojčnickě zaměřeného člověka nebo zastávce Ariova učení.“ Z mé strany to nebyl jen dramatický prvek při proslovu, byla to čistá pravda.

Ano, skutečně tomu tak bylo – tedy až do počátku 90. let. Přesně si vzpomínám na příjemnou procházku přes areál Andrewsovy univerzity, když mne najednou pozdravili dva studenti rozdávající na schodech Knihovny Jamese Whitea letáky. Jsem přirozeně zvědavý člověk, a tak jsem se zeptal: „Co nabízíte?“ Vzal jsem si tento leták a začal jsem si ho číst.

K mému velkému překvapení mi studenti sdělili, že usilují o obnovení vzácné pravdy – prý znovu objevili to, co nazývali učením adventistických průkopníků o Bohu. Nyní rozšiřují myšlenky, které popírají plnou a věčnou preexistenci božství Ježíše a osobní božství Ducha svatého.

Později jsem se od svých známých z různých částí Spojených států dověděl, že takový postoj u mladých lidí není vůbec ojedinělý. Nejenže vzrůstá počet zpráv o antitrojčnickém oživení v různých částech Severní Ameriky, ale prostřednictvím internetu se toto učení šíří po celém světě. A jakmile Ariovy nebo antitrojčnické myšlenky najdou mezi lidmi živnou půdu, pak jsou celé sbory zataženy do sporů na toto téma.

⁴ Pravděpodobně nejznámějším pozdějším zastáncem antitrojčnických postojů byl dlouholetý učitel náboženství na střední škole W. R. French a také propagátor náboženské svobody a redaktor Charles Longacre (1871–1958). Roger Coon vypráví příběh ze setkání absolventů Pacific Union College v polovině 60. let 20. století, kdy byl W. R. French, tehdy již v důchodu, požádán o krátkou večerní pobožnost. On tuto příležitost využil k obhajobě svých antitrojčnických názorů, trávající jeden a půl hodiny.

Zanedbání teologie Trojice

Dalším důvodem, který zvýšil náš zájem o téma Trojice, je všeobecné, i když nenápadné zanedbání tohoto tématu jak adventistickými teology⁵, tak i vedením sdružení a sborů v různých částech světa. Církev sice všeobecně přijala Trojici, ale po mnoho desetiletí se o ní zmiňovala jen málo. Proto se domníváme, že nastal čas pro nový pohled na toto téma.

Nové setkávání se s názory průkopníků

Třetí a závěrečný důvod pro současné oživení zájmu o téma Trojice je rada Ellen G. Whiteové znovu tisknout a studovat díla raných adventistických průkopníků. Bouřlivý rozvoj internetu a elektronických médií nabízí laickým členům s minimální investicí času nebo peněz možnost okamžitého přístupu ke všem výroky průkopníků – stačí jen zadat správné slovo nebo větu. Jednoduše řečeno, máme nyní možnost se znovu setkat s nejrůznějšími antitrojčnickými pohledy průkopníků adventismu.

NAŠE CÍLOVÁ SKUPINA

Jako autoři této knihy jsme si dali za cíl oslovit všechny ty, kteří si kladou otázky ohledně Trojice: členy jednotlivých sborů, kazatele a administrátory, studenty teologie. Samozřejmě chceme na toto téma představit to nejlepší z biblického bádání, a to takovým způsobem, který bude srozumitelný všem věřícím v různých částech světa, mladým i starým, žákům v třídách sobotní školy i studentům na školách.

⁵ Příležitostně se vyskytovaly články o Trojici v církevních časopisech a knihách věnovaných základní adventistické věrouce (zpravidla to byly výklady 27 věroučných bodů). Neexistovala však na toto téma žádná kniha, až do roku 1970. Tehdy byla vydána kniha Otto H. Christensena *Getting Acquainted With God*. Washington, D.C.: Review and Herald Pub. Assn., 1970.

JAK BYCHOM MĚLI ODPOVÍDAT NA OTÁZKY OHLEDNĚ TROJICE?

Můžeme na otázky, týkající se Trojice, odpovídat na základě Písma (naši hlavní autority), díla Ellen G. Whiteové, posvěcené myslí a křesťanské zkušenosti? Je pro adventisty sedmého dne správné postavit se proti většině průkopníků, kteří byli zaměřeni antitrojčinně? Na základě jakých důvodů můžeme i nadále oficiálně přijímat a vyznávat učení, které se v dějinách rozvíjelo a bylo zastáváno nejen v pravoslaví a v protestantismu, ale také v římském katolictví? Neznamenaloby to, že přijímáme také tradice, které podle knihy Zjevení způsobují velké odpadnutí zvané „Babylón“? Nebylo by lepší držet se vedení našich odvážných a pravdou formovaných průkopníků?

BIBLE, NAŠE NEJDŮLEŽITĚJŠÍ AUTORITA

V duchu průkopníků Církve adventistů sedmého dne autoři této knihy zastávají následující názor: pokud nějaké učení nemá biblickou podporu, pak jej nechceme zastávat.⁶ S pokorou vstupujeme do tohoto projektu v duchu Johna Nevinse Andrewse (1829–1883), jednoho z našich neschopnějších průkopníků, který řekl: „Vyměnil bych tisíc omylů za jedinou pravdu.“

Ale jak můžeme vědět, co je pravda o Bohu a zda jsou pravdivá trojičinná tvrzení většiny křesťanů? Pravda vyjde najevo při pečlivém a zbožném zkoumání psaného Božího slova.

Budeme se také dovolávat Ježíšova zaslíbení, že „kdo chce činit jeho vůli, pozná, zda je mé učení z Boha, nebo mluvím-li sám za sebe“ (J 7,17).⁷ Ježíš zaslubuje, že ti, kdo jsou ochotni poslušně následovat Boha, mohou poznat

⁶ Mezi průkopníky zahrnujeme i Ellen G. Whiteovou. Silný důraz na konečnou autoritu Bible, ke kterému se hlásíme, by však neměl v žádném ohledu zmenšovat důležitost přínosu Ellen G. Whiteové při přemýšlení o tomto tématu. Pokud ji skutečně bereme vážně jako našeho nejautoritativnějšího průkopníka, musíme ji poslechnout, když nám říká, že bychom každé učení měli zkoumat na základě Bible.

⁷ Pokud není uvedeno jinak, všechny biblické texty jsou převzaty z Českého ekumenického překladu (ČEP).

Boží „učení“. Kde máme hledat, abychom se rozhodli správně? Ježíš opět mluví velmi jasně: „Povšev je pravdou; tvoje slovo je pravda“ (J 17,17).

Podle autorů této knihy výraz „tvé slovo“ zahrnuje 66 kanonických knih Bible. Věříme tomu, že toto psané Boží slovo obsahuje zjevené poselství, které nám poskytuje jasné učení v jakékoli sporné otázce – včetně učení o Trojici.

Chceme být zcela otevření: pokud to není biblické učení, nechceme ho zastávat – ani kdyby drtivá většina autorit náboženského světa s takovým názorem souhlasila (včetně adventistických průkopníků nebo teologů „Babylóna“). Proto se tato kniha bude zabývat nejprve biblickými důkazy.

JAK JE KNIHA SESTAVENA

V první kapitole zahájíme diskusi tak, že logicky seřadíme nejsilnější důkazy, které jsme byli schopni na dané téma najít. Jedná se o tato témata: (1) plná božská a věčná přirozenost Krista, (2) osoba a božství Ducha svatého a (3) hluboká jednota těch, které Ellen G. Whiteová nazývá: „tři živé osoby nebeského tria“⁸.

Po úvodním představení nejjasnějších biblických důkazů se budeme v jednotlivých kapitolách podrobně věnovat biblickým důkazům ze Starého a Nového zákona (autorem je Woodrow Whidden).

Po uvedení biblických důkazů budou další kapitoly sledovat dějiny vývoje trojičního učení a učení jeho oponentů v průběhu církevních dějin. Historický přehled bude rozdělen do dvou hlavních částí: (1) vývoj od počátku 2. století do 16. století (autorem je John Reeve). Pak bude následovat (2) představení myšlenek z doby reformace od 16. století až do období dějin trojičního a antitrojičního pojetí v dějinách Církve adventistů sedmého dne (autorem je Jerry Moon).

Po historickém přehledu se bude kniha zabývat teologickými důsledky našich biblických a historických zjištění (autorem je Woodrow

⁸ Ellen Gould White. *Evangelism*. Washington, D.C.: Review and Herald Pub. Assn., 1946, s. 615.

Whidden). Jinými slovy, první část se bude zabývat otázkou CO učí Bible? Další dvě velké části se budou věnovat otázce JAK křesťané začali vyjadřovat toto učení. A nakonec je třeba zodpovědět otázku PROČ je učení o Trojici důležité pro křesťanské myšlení a zkušenost. Jinak řečeno, jaké jsou hlavní důsledky věroučného postoje ohledně přirozenosti Otce, Syna a Ducha svatého a jejich vzájemného vztahu.

KLÍČOVÉ OTÁZKY

Jaké jsou klíčové otázky, kterými se budeme zabývat? Jaké otázky rozdělily zastánce učení o Trojici a ty, kteří Trojici popírají?

Předně je třeba říci, že v současné debatě se neobjevuje nikdo, kdo by popíral plné a věčné božství Boha Otce, první osoby Božství. Takže zůstávají tři sporné oblasti, které volají po biblické odpovědi:

Božství Ježíše Krista

Budeme se zabývat otázkou, zdali má Kristus božskou přirozenost, která je svou podstatou stejná, jakou má Bůh Otec. Jinými slovy: je Ježíš, Syn Boží, Bohem stejně jako Otec? Nebo je jen jakýmsi polobohem, který obdržel určité schopnosti nebo měl omezenou či částečnou božskost? Existuje skutečně jako božská osoba od věčnosti? Nebo je jen „preexistentním“ Synem Božím, o kterém nás Bible „ujišťuje, že nikdy nebyla doba, kdy by nebyl v úzkém vztahu s věčným Bohem⁹? Znamená tato „nezávislá existence“, že Ježíš má skutečně božskou přirozenost a že jeho život je „původní, nevypůjčený, neodvozený“¹⁰

Osoba a božství Ducha svatého

Druhé centrální téma se zabývá otázkami spojenými s osobností a plným božstvím Ducha svatého jako konkrétní „božské osoby“. Je Duch svatý „osobou stejně jako Bůh“? Skutečně Duch svatý „chodí“ mezi

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Ellen Gould Whiteová. *Touha věků*. Praha: Advent-Orion, 2000, s. 338; *The Desire of Ages*, s. 530.

lidmi jako „osoba“, která „vydává svědectví našemu duchu, že jsme děti Boží“? Je Duch svatý „svědkem“, který ukazuje na „Boží moc“ a dokáže držet „v šachu moci zla“ a vykonat velké dílo jako „třetí osoba Božství“?¹¹

Jedinečnost Božství

A nakonec, existují skutečně „tři živé osoby nebeského tria“ (o nichž Ellen G. Whiteová mluví také jako o „třech velkých mocnostech – Otci, Synu a Duchu svatém“), do jejichž „jména“ jsou pokřtěni ti, kdo přijímají Krista živou vírou? A dále, jsou tyto „tři velké mocnosti“ skutečně božské, osobní bytosti, které „spolupracují s poslušnými kandidáty nebes v jejich úsilí žít nový život v Kristu“? Můžeme se skutečně spolehnout, že Kristus „byl roven Bohu, nekonečnému, všemohoucímu“? Odvážíme se vyznat, že Ježíš, Syn, „je věčný, sám o sobě existující“¹²? Jsou tyto „mocnosti“ („tři největší mocnosti v nebi“¹³, o kterých se mluví také jako o „věčných nebeských hodnostářích – Bůh, Kristus a Duch svatý“¹⁴, skutečně jedno v jejich božské přirozenosti a mají „veškerou plnost božství“ (Ko 2,9)? Co říká Písmo?

POZNÁMKA PRO ČTENÁŘE

Na začátek každé části jsme vložili slovník použitých výrazů. Uvědomujeme si totiž, že některé uvedené termíny v textu jsou příliš odborné. Proto chceme čtenáři usnadnit pochopení a rychle objasnit jejich význam. Snažili jsme se odbornou terminologii používat co nejméně. Navíc, kontext často vyjasní mnoho klíčových slov. Pokud ne, připojili jsme ještě krátká vysvětlení do poznámek pod čarou.

¹¹ White, *Evangelism*, s. 616.617.

¹² Tamtéž, s. 615.

¹³ Tamtéž, s. 617.

¹⁴ Tamtéž, s. 616.